„Radomer-Kielcer Leben" 44 (334) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" VII-טער יאהרגאנג פרייז 25 גראשען

הײנט 10 זײטען.

Radom, Piątek 14 Listopada 1930 r.

ראדאם, פרײטאג כ״ב מרחשון תרצ״א

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרייז:

אין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאכ'ן " 25 "

די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאלטען
8 שפאלטען
אין טעקסט 4 "

ראדאמער-קעלצער לעבען

17 17

ראדאמער יודען!

גערענקט!

נאר דער בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאלק אין פוילען

האט ארויסגעשטעלט אויף זיין ליסטע אין אונזער וואהל-קרייז ארטיגע ראדאמער עסקנים

אויף דער ליסטע № 17 צום סיים פיגורירט **אברהם סאלבע** מיטגליעד פון ציוניסטישען פארטיי-ראט, פארזיצער דער ג. אדוואקאט, מאגיסטער פון יוגענד-רעסארט ביים צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען, מיטגליד פון צ. ק. פון דער וועלט-פעראייניגונג פון די ראדיקאלע ציוניסטען, גרינדער און פרעזעס פון דער ביבליאטעק „פ ר ץ" אין ראדאם.

איף דעם ליסטע № 17 צום סענאט אין קעלצער וואיעוואדזטווא פיגורירט דער בעקאנטער ראדאמער עסקן **יחיאל פרענקעל** ראטמאן, פרעזעס פון ראדאמער קהלה-ראט, שטעלפערטרעטענדער מיטגליעד פון דער יודישער אגענץ.

ראדאמער יודען! געדענקט, נאר די ליסטע 17 איז בכח אדורכצופיהרען א מאנדאט אין ראדאמער וואהל-קרייז, ברעכט נישט דעם מאנדאט.

17 שטימט אלע איינהייטליך פאר דער ליסטע 17

17 בעדענק זיך 17

אין קליב אויס: ווירדע אדער מה-יפית?

יודישער וועהלער!

געדענק

וועגען דער טויזענדיעהריגער יודישער טראדיציע
פון עקשנות'דיגען און מסירות-נפש'דיגען קאמפף
פאר גערעכטיגקייט, פאר דער אויפלעבונג און
פולע פאליטישע, ווירטשאפטליכע און
קולטורעלע גלייכבערעכטיגונג פון די מאסען
פון דיין פאלק אין גלות און אין א"י.

גיב אן דיין שטים

17 פאר דער איינציגער ליסטע
פון דער יודישער ווירדע,
אויף דער ליסטע פון
אונזער בלאק 17

ראדאמער האנדווערקער!

17 שטימט פאר דער ליסטע 17

אויף דער דאזיגער ליסטע פיגורירט אויפ'ן ערשטען ארט צום סענאט אין ווילנער און נאוואגרודקער וואיעוואדזטווע דער בעקאנטער האנדווערקער-טוער ה. ק ר ו ק פון ווילנא ח. פארזיצער פון צ. ק. פון האנדווערקער-פערבאנד אין פוילען.

דער נאוואגרודקער סענאט-מאנדאט איז דער זיכערסטער פון די יודישע מאנדאטען.

געדענקט! נאר די ליסטע 17 האט אייך גאראנטירט א זיכערע פארשטעהערשאפט אין פארלאמענט.

געדענקט! אז קיין שום אנדערע ליסטע וועט אייערען א פארשטעהער נישט אריינפיהרען נישט אין סיים נישט אין סענאט.

נאר די ליסטע 17 האט אייך געגעבען אייערען א ווירדיגען און עהרליכען פארשטעהער צו וועלכען איהר וועט זיך קאנען ווענדען אין אלע אייערע נויטען.

17 17

די שרעקליכע אבסטינענץ אויף דער יודישער גאס.

די פער'יאושטע און פערצווייפעלטע יודישע מאסען אין פוילען האָבען, ווייזט אויס, שוין ווי פערלוירען דעם גאַנצען לעבעדיגען אינטערעס אפילו פאַר אַקטועלסטע פּאָליטישע ענינים — ווי וואַהלען צום סיים — און פעציהען זיך לעצטענס עפעס מיט א מאָדנע פלעגמאַטישע גלייכגילטיגקייט צו אַלץ וואָס איז נישט נאָר נוגע זייער אַלטעגליכען קאמף פאר זייער לעבענסעקזיסטענץ.

דאָס לאָזט זיך לייכט דערקלערען דורך זייער צו שטארקער ענטוישונג אין דעם פערגאנגענעם סיים, אויף וועלכען זיי האָבען געלייגט אזויפיל האָפענונגען דאָס ער וועט, לפּחות, אין א געוויסע מאָס מילדערען זייער רואינירטען עקאָנאָמישען צושטאנד, וועלכער איז שוין ממש קאַטאַסטראָפאל און אונערטרעגליך.

צום בעדוירען, איז אין זייער קריטישער לאגע, ביז איצט נאָך נישט פאָרגעקומען קיין ענדערונג צום גוטען, וועלכעס האָט, פערשטענדליך, גורם געווען דאָס די שרעקליכע עקאָנאָמישע גאנגרענע האָט נאָך מעהר ווי צעפרעסען דעם פויליש-יודישען אָרגאַניזם און דערפיהרט איהם צום איצטיגען האָפנונגסלאָזען צושטאנד.

דער גורל האָט אזוי געוואָלט דאָס די סטרוקטור פון דער יודישער בעפעלקערונג זאָל זיין אזוי אוועקגעשטעלט, אז זי זאָל דינען בלויז אלס רעזערוואואר פון הכנסה פאר דעם גרויסען מלוכה-בודזשעט, וועלכעס ביי דעם איצטיגען אלגעמיינעם עקאָנאָמישען קריזיס אין אייראָפּע לאַסטעט דאָס ווי א שווערע משא אויף דעם יודישען אָרגאַניזם און דערדריקט איהם אין זיין שרעקליכען קלעם ביז רואינאַציע.

די יודישע מאסען אין פוילען זענען גאָרנישט אנגאזשירט אין דעם קאמפף וואָס ווערט געפיהרט צווישען די צוויי גרויסע מלוכה-לאַגערען בשעת די איצטיגע סיים-וואַהלען און דעריבער איז גאָרנישט פערהאַן קיין סיגה פון אומצופרידענהייט אָדער רעזיגנאַציע וואָס זאָל דינען אַלס אונטערשלאג פון דער מורא דיגער אַפּאַטיע און שרעקליכער אַבסטינענץ, וואָס הערשט איצט אויף דער יודישער גאס, אזאַ טרויעריגע ערשיינונג וואָס האָט זיך נישט געלאָזט מערקען ביי קיין פּאָלישער אונטערנעהמונג אין לאַנד ביז איצט.

די איינציגע ריכטיגע יודישע לאָזונג בשעת די סיים-וואַהלען מוז זיין -- צו פערטיידיגען און מאָהנען די די יודישע רעכטליכע פאָדערונגען אלס גלייכע בירגער הן ביים ערפילען די אלע מלוכה-פליכטען און אויך ביים געניסען פון דער עמאַנסיפּאַציע, אָהן געהן צוריקוועגס, אָדער אויסבעטלען קליינליכע נדבות.

דעריבער איז שוין פערשטענדליך די געפערליכקייט פון אפּאַטיע, אָדער די מופלאָזע קינות-זאָגען אין דעם איצטיגען מאָמענט. מיר טאָרען נישט פאָרשטעלען מיט זיך אלס א ווערטלאָזע קרייזעל פון צעקראָכענע יאושמענשען, נאָר פיגורירען איבעראַל ווי א מעכטיגער פאַקטאָר אין מלוכה-לעבען, וואָס פיהלט זיינע פליכטען און רעכט.

נישט בעטען דאַרפען מיר, נאָר מאָהנען אונזערע בירגערליכע רעכט, וועלכע זענען אונז אזוי פייערליך פערזיכערט געוואָרען אין דער קאָנסטיטוציע פון לאַנד, און אָהן וועלכעס מיר קענען נישט לעבען, ווייל מיר דינען נאָר אלס ליידענדער אָביעקט.

אפילו אין די וואַהל-קרייזען וואו מיר האָבען נישט קיין אויסזיכטען אויף א יודישען מאַנדאַט, טאָרען מיר נישט דינען נאָר אלס פּאַסיווער מאַטעריאַל פאר פערשידענע וואַהל-פּלאַטפאָרמעס, זעלבסטשטענדיג און דורכגעדרונגען מיט'ן נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין און רעכטליכע אויפגאַבען דאַרפען מיר ארויסטרעטען פעראייניגט צו די וואַהלען.

אַנשטאַט צו בעקעמפען זיך איינער דעם אנדערען אין יודישען לאַגער גיפא, מוזען מיר אָנפיהרען א אינטענסיווע אקציע צו פערטרייבען דעם אינדיפערענטיזם און אַפּאַטיע פון דער יודישער גאס. וועלען מיר גויך דעם מוטה פערלירען און פאָרשטעלען מיט זיך בלויז א נעגאַטיוו דאַן ווערען מיר ווי פערשוואונדען אַלס א געגענשטאַנד פון דעם מלוכה-אַקטיוו, וועלכעס מיר מוזען בעצייטענס מיט אַלע מעגליכקייטען בעזייטיגען און אויסוואָרצלען ביז'ן גרונד.

בלויז געצעהלטע טעג טיילען אונז אָפּ פון די וואַהלען צום סיים. צעשטרייט זיך פון אייער גלייכגילטיגקייט ווייל ס'דאַרף שוין באַלד שלאָגען דער לעצטער מאָמענט.

א. כט—ער.

צי ווייסט איהר, אַז...
30 פּראָצ. ביליגער
די איבעראַל
פערפיגט אויס מיט די לעצטע מאָדערנע
שריפטען די שוין אין דרוקעריי
ראדאָם בעווּסטע
ד. שיינבוים, רינעק 10
— אלטראָרט —
▪ דרוק-ארבייט ▪
עס ווערט אויך אָנגענומען פערשידענע
— וואַהל-אַרבייט —
קומט און איהר וועט אייך איבערצייגען!

א ווייבערישער בלאָק...

(פעליעטאָן.)

מיין שכנ'ס ווייבעל קיילע, אָדער זי פערלאַנגט מ'זאָל איהר רופען קלאַרע, א הויכע, א דארע, מיט פערשנורוועטע ליפּעלעך און מיט א געשליפען צינגעל איז א ווייבעל אָנ'אויפגעקלערטע. אזוי הייסט עס, איז זי א יודענע מיט אַלע יודענעס צוגלייך: קינדעלט, קאָכט און יאַדעט דעם מאַן ווי ס'בעדאַרף צו זיין... איין זאך מעהר נישט, וואָס זי קען נישט דולדען דעם „והוא ימשל בה". ווען זי כאַפּט דעם הברה'מאַן, וואָס האָט דעם פסוק פערפאַסט וואָלט זי איהם צעריסען, ממש ווי א הערינג.

שטענדיג האָט דער מאַן אויסצושטעהן פון איהר צרות, רק זי האַלט איהם אין איין טאַטשען און יאָזען; מיט וואָס טענה'ט זי — שוויגעניכטס — ביזשו דאָס בעסער פאַר מיר, פאַרוואָס זאָלסטו זיין דער גאַנצער דעה זאָגער און איך נישט? מיינט איהר, אז ער, דער שכן אליין, ליידט, אויך די אַרומיגע שכנים האָבען פון איהר צו זינגען און צו זאָגען. זי האַלט אין איין בונטעווען קעגען זיי די ווייבער. פאַרנאַכטלעך, ווען קלאָרע ווערט אביסעל פרייער, קלייבט זי צונויף דאָס גאַנצע פעקעל שכנות און האַלט פאר זיי גאַנצע דרשות עכט רעוואָלוציאָנערע, וועקט און רופט זיי צום הייליגען קאַמף געגען... די מענער. מיט שלאָגענדע ארגומענטען ווייזט זי אויף, אז נאָר זיי די ווייבער דאַרפען פערנעמען דעם אויבענאָן און נישט די טויגעניכצען די מענער. מאחר די גאַנצע חכמה וואָס די מענער פערמאָגען, איז דאָך אויך א דאַנק די ווייבער. ווען חוה וואָלט נישט אָנגעקאָרסעט אדם'ן מיט'ן עפּעל פון עץ הדעת ווי וואָלטען די מענער אויסגעזעהן, זיי וואָלטען דען עפּעס פערשטאַנען?...

אָט אזוי פיהרט זי איהר אגיטאַציע שוין א גאַנץ היפּשע צייט און ווערט גאָרנישט פעראַמאַטערט. מיינט איהר, אז איהר אגיטאַציע ווירקט נישט. וואָלטען אזוי געווירקט די רעדעס פון אונזערע ראטמענער און דאַזאָרעס, ווי איהרע „רעוואָלוציאָנערע" רעדעס ווירקען. נישקשה, נישט איין געשירקרעמער האָט איהר צו פערדאַנקען א גאַנץ געשמאַקען פדיון...

מיט'ן אָנקומען פון די וואַהלען, איז פאַר קלאָרען צוגעקומען א שפּאָגעל נייע טעמע. טאָג און נאַכט האַלט זי אין איין רעדען און אַגיטירען. זי קען זיך גאָרנישט בערוהיגען, אין מענה'ט כסדר, אז זי מוז איין מאָל פאַר אַלע מאָל ווייזען די פערשיידע מענער, וואָס זיי, די ווייבער, קענען.

ס'שייטש, טענה'ט זי, אזא העזה, אזא „נאַכאַלסטוואָ" סך הכל זענען די ווייבער גאַנצע 70 פּראָצ. פון די וועהלער, און צום סוף הויבט מען זיך מיט זיי נישט אָן צו רעכענען. מען שליסט בלאָקען און מען צורייכט זיי, מען שטעלט ארויס ליסטעס און מען ציהט זיי צוריק. מען דינגט זיך פאר עדסער, מען רייסט זיך פאַר מאַנדאַטען, יעדער פּאַרטיי אין פּאַרטייעלע, ווער עס האָט נאָר גאָט אין האַרצען, שרייט מ'זאָל איהר געבען א מאַנדאַט, ווען נישט שטערט זי ביי די וואַהלען, און מיט אַלעמען פּרובט מען ווי עס איז דורכקומען, און זיי, די ווייבער, וועלכע שטעלען מיט זיך פאַר דעם גרעסטען פּראָצענט פון דער גאַנצער סומע וועהלער, און אין ווע־פּענס הענד עס ליגט דער גורל פון די דעפּוטאַטען, רופט מען נאָר אַז איין א זייט. פּונקט ווי זיי וואָלטען גאָר קיין דעה נישט געהאַט.

זאָלען יודישע טעכטער נישט זיין הפקר?

„די צייט” אין ווילנא שרייבט:

„מנהג חדש בא למדינה”—נייע צייטען, נייע מנהגים יונגעלייט זענען געקומען „צום שכל”, אַז געוויסע „צערעמאָניעס” זענען איבעריג. זיי האָבען אָפּגעלעבט זייער צייט. מענשען מיט פּראָגרעסיווע אידעען דאַרפען מיט אַזעלכע פערעלטערטע „נארישקייטען” זיך נישט רעכענען און טוהן, וואָס דאָס האַרץ גלוסט, ווייל – איין מאָל לעבט מען אויף דער וועלט, איין מאָל איז מען יונג און... „שמח בחור בילדותך”.

מעהר וויפיל מיר שטעלען זיך פאָר, זענען איצט דאָ יונגעלייט פון ביידע געשלעכטער, וועלכע וואַרפען אַראָפּ פון זיך די קייטען פון „אַלטע זאַבאָבאָנעס” און הויבען אָן צו פיהרען א פאַמיליען־לעבען אָהן א אָפיציעלער חתונה כדת משה וישראל. יונגע מיידלעך, נישט קיין רייכע, וועלכע האָבען שוואַכע שאַנסען צו בעקומען א חתן, נישט האָבענדיג קיין טויזענטער דאָלאַרען, לאָזען זיך פערפיהרען פון געוויסענלאָזע יונגעלייט, וועלכע מכלומרשט, פערליבען זיך אין זיי, דער סוף איז, אַז זיי פאַלען נעבעך אַריין אין א גרויסער צרה, זייער האַרץ ווערט צובראָכען, זייער כבוד פערשוועכט, און די יונגעלייט, בעת עס לוינט זיי ווערען זיי מיט אַמאָל „רעליגיעז”. זיי זאָגען, אַז אַזא פערבינדונג פערפליכטעט זיי צו גאָרנישט, און זוכען זיך אויס אַן „אמת׳ע” כלה מיט דאָלאַרען. פריהער הייסט עס, איז דאָס מעהר נישט געווען ווי א „שפּיל אין ליבע”, איצטער ווערט שוין געמאַכט אַלץ על טהרת הקדש, מיט חופה וקדושין, און זיי ווערען כשר׳ע לייט.

כאַפּט זיך אַזא אָפּגענאַרט מיידעל, אַז עס איז שוין שפּעט. מ׳מאַכט א רעש, מ׳פּרובט געהן צום בית דין, מ׳שרייט צו מענשען, מ׳שרייבט אַמאָל א בריעף אין א צייטונג. דער יונגערמאַן, דער באַטריגער, לאַכט זיך אָבער אין פויסט און הערט אַלעמען ווי דעם קאָטער. דאָס זענען טרויעריגע מעשים, פון וועלכע עס ווערט אין דער לעצטער צייט זעהר פיל געערעט.

איך מיין, אַז די געזעלשאַפט מוז זיך אין דעם אריינמישען און אונטער איהר שוץ נעמען די בע׳עוולה׳טע. מען איז דאָ פשוט עובר אויף דעם לאַו פון „לא תעמוד על דם רעך” מיט וואָס איז אַזא „חתן־ליבהאָבער” בעסער ווי די פרויען־הענדלער, וואָס די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט האַלט מיט זיי מלחמה? איך פערשטעה, אַז עס קענען זיך געפינען אַזעלכע, וועלכע עס וועלען אויף אָט די יונגע מיידלעך זאָגען, „זאָלען זיי זיך אַליין נישט מפקיר זיין, וועלען זיי נישט זיין הפקר”... מיר דאַרפען אָבער געדענקען, אַז אָט די אָפּגענאַרטע זענען ע״פּ רוב גאָר יונגע, גאַנץ נאַאיווע קינדער, וואָס בטבע גלויבען זיי אַלעמען, בפרט נאָך דעם, „וואָס ערקלערט זיך אין ליבע”. אויף דער פראַגע: וואָס זאָל מען טוהן?! וואָלט איך געגעבען א קאָנקרעטע תשובה:

איך מיין, אַז דער ראַבינאַט און די יודישע געזעלשאַפט דאַרפען אַנערקענען אָט אַזאַ „פרייען־בונד” צווישען פּאָרל אַלס „געזעצליך” אין דעם זין, אַז אַזא מאַן זאָל נישט דערלויבט ווערען חתונה האָבען מיט א צווייטער „כדת משה וישראל”. כאָטש מיט דער ערשטער האָט ער געלעבט אָהן חופה וקידושין, אָבער פאַקטיש האָט ער דאָך א פרוי און אָפטמאָל איז ער דאָך שוין א טאַטע פון א קינד אויך. זאָל טאַקע אַזא פאַל פערשריבען ווערען אין א בעזונדער בוך ביים ראַבינאַט, זאָל ער הייסען א ווייסער, א שוואַרצער, א געלער בוך, אַלץ איינס. וועלכע פרוי עס האָט א טענה צו אַזא מאַן און דער ראַבינאַט געפינט איין, נאָך א חקירה ודרישה, אַז די טענה איז א ריכטיגע, זאָל זיין נאָמען אַריינגעטראָגען ווערען אין בוך. אַזעלכע ביכער דאַרפען זיך געפינען ביי אַלע רבנים, אַז עס קומט א מאַן נאָך א הרשאה אויף א חופה, דאַרף מען נאָכזעהן אויב ער איז נישט אריינגעטראָגען אין יענעם בעשטימטען בוך. און דעם יעניגען, אויף וועלכען עס איז דאָ אַן׳אָנקלאַגע, דאַרף דער ראַבינאַט אַריינשיקען א התראה ער זאָל קומען צו א דין תורה. אויב ער קומט נישט דאַרף דער ראַבינאַט פערעפענטליכען און יענעם איז פערווערט חתונה צו האָבען כדת ישראל.

אפשר איז אָט דער פאָרשלאָג נישט גענוג פראַקטיש. אפשר קען מען געפינען בעסערע מיטלען. עס איז אָבער די העכסטע צייט, וואָס עס איז צו טוהן. און אין דער ערשטער רייהע איז דער חוב פון דער יודישער פרעסע צו פעראינטערעסירען זיך מיט דער פראַגע.

זאָלען יודישע טעכטער נישט זיין הפקר!

אין די טעג, איז גאָר נישט צו צוטרעטען צו קלאַרען, ס׳איז פשוט א סכנה אָנצוריהרען זיך אין איהר. אינגאַנצען זעהט זי אויס ווי א צורייצטע חיה. פון איהרע אויגען שפּריצען פונקען פייער און פון יעדער קליינינקייט צינדט זי זיך אָן ווי א שוועבעלע.

חיינטיגע וואָך האָט קלאַרע צונויפגערופען א גאַנצע פערזאַמלונג פון ווייבער און געהאַלטען פאַר זיי פאָלגענדע רעדע:

חשוב׳ע חבר׳טעס! ס׳איז שוין געקומען די העכסטע צייט, אַז מיר פרויען, זאָלען אַראָפּוואַרפען פון זיך דעם דעם יאָך פון די מענער, גענוג געלאָזט זיך טרעטען מיט זייערע פיס! מיר דאַרפען איין מאָל פאַר אַלע מאָל פעסטשטעלען, ווער זענען מיר „קאָביעטעס”, און ווער זענען זיי „מענטשיזנעס”? צי זענען מיר נאָך אַלץ בלויז ווייבער און מאַמעס, צי מיר זענען א חוץ—דעם אויך מענשען?!

— מיר זענען מענשען! שרייען אויס אַלע ווייבער.

— טוהט א קוק, שרייט ווייטער קלאַרע, וואָס עס טוהט זיך איצט מיט די וואַהלען אויף דער יודישער גאַס. מ׳רייסט זיך וועגען בלאָקען, מ׳אַמפּערט זיך וועגען מאַנדאַטען. די סאַנאַציע וויל, אַז מ׳זאָל אַלע שטימען פאַר איהר ליסטע, די ציונים שרייען, אַז מ׳דאַרף שטימען פאַר אַן׳אייגענער ליסטע, אָבער איך פרעג אייך ווער זענען די קאַנדידאַטען וואָס פיגורירען אויף די ליסטעס, נישט קיין מענער? פרעג איך אייך, האָט מען אייך ווייבער, וואָס איהר פערמאָגט 70 פראָצ. שטימען געפרעגט א דעה? האָט מען אייך עמיצער פערבעטען אויף א „גלעזעל טיי” האָט עמיצער פון די אַנוועזענדע דאַמען געהאַט מיט די מענער א „ראַנדקע” וועגען די וואַהלען?

—קיין איין ראַנדקע, שרייען אויס אַלע ווייבער מיט איין מאָל.

— און ווידער, פאַרוואָס עפּעס פיגורירט נישט אויף די ליסטעס קיין איין פרוי? צי קענען מיר זיך פערלאָזען, אַז זיי, די מענער, די אַנטיווייבעריסטען, וועלען פערטיידיגען אונזערע אינטערעסען? גענוג געטראָגען און געקינדעלט, מיר דאַרפען נעמען אונזער גורל אין די אייגענע הענד אַריין. מיר זענען לויט דער קאָנסטיטוציע פול און גלייכבערעכטיגט, מיר האָבען 70 פראָצ. שטימען און אויף אונזערע שטימען זענען מיר די בעלי־הבית׳טעס, צי ניין?

אַלע ווייבער מיט איין קול: מיר זענען בעל הבית׳טעס.

—חבר׳טעס! געהט שוין קלאַרע אַריין אין עקסטאַז, ווייסט איהר וואָס איז דער טייטש? מיינט נישט, אַז מ׳דאַרף האָבען גרויסע קוואַליפיקאַציעס אויף צו זיין א דעפּוטאַט, א סך רעדען און געלד נעמען קענען מיר בעסער פאַר די מענער, און מאַכען קאָמפּלימענטען „נאַ ליעוואָ” און א מאָל „נאַ פּראַוואָ” אוודאי און אוודאי...

טאָ ווער, פרעגט איך אייך, — שרייט אויס קלאַרע—דאַרף זיצען אין סיים, זיי די, מענער, אָדער מיר די ווייבער?

און קלאַרע לאָזט אויס איהר רעדע מיט׳ן קווייטשעדיגען קול: „פּרעטש מענער”! נידער מיט די מענער! לעבען זאָל די ווייבערישע סאָלידאַריטעט...

צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די ווייבער רייסען זיך אָפּ פון די מענער, ווייל דאָס ווייבערישע געשלעכט, וואָס פערמאָגט 70 פראָצ. שטימען, קען נישט שיקען אין סיים שלוחים, וועלכע זענען אויסען נאָר צו שעדיגען זייערע אינטערעסען, די ווייבער האָבען אַלע „קוואַליפיקאַציעס” אויסגעוועהלט צו ווערען אין סיים און דעריבער געהען זיי זעלבסטשטענדיג צו די וואַהלען, די ווייבער, — — — —

* * *

ווער חייס, וואָס ס׳וואָלט זיך שוין אָפּגעטוהן אויף דער יודישער גאַס צוליב׳ן ווייבערישען בלאָק, ווען נישט... ווען נישט א צופאַל. קלאַרע האָט נישט ווילענדיג א קוק געטוהן אויפ׳ן זייגער און ס׳איז איהר „פינסטער געוואָרען אין די אויגען. שוין באַלד עלף א זייגער און אויף דער צייט האָט זי אָפּגעשטימט א ראַנדקע... זי האָט איבערגעלאָזט האַק און פּאַק, „פּאָפּראַוועט” דאָס היטעלע, אָנגעפּודערט זיך „צורעכט געמאַכט די ליפּען און... היידאַ אויף דער ראַנדקע.

גור־אריה

ציעלען און מעטאדען.

פון י. גרינבוים.

(ספעציעל צום „ראדאמער-קעלצער לעבען“.)

אלע זענען מסכים, אז אידען אין פוילען דארפען געניסען פון א פאקטישען גלייכבערעכטיגונג, אז זיי דארפען האבען א פרייען צוטריט צו אלע קוואלען פון ארבייט און פרנסה, די מלוכה'שע און מוניציפאלע אמטען נישט אויסגעשלאסען. בלויז בנוגע נאציאנאלע רעכט די קאמפעטענצען פון די קהלה'שער זעלבסטפערוואלטונג, דער שפראכענפראגע זענען פערהאן מיינונגס-פערשידענהייטען צווישען די פארטייען, אבער אויך זיי קאנען אויסגעגלייכט ווערען אהן גרויסע שוועריגקייטען, בעזונדערס ווען זיי וועלען ווערען אקטועל. פארוואס קאנען אלזא די אידישע פארטייען נישט פעראייניגען זיך, פארוואס זאלען זיי נישט בילדען קיין איינהייטליכען פראנט, קיין בלאק, בעזונדערס אין די צייטענס, ווען ארום אונז פעראייניגען זיך אלע נישט-אידישע פארטייען אין גרויסע און מעכטיגע בלאקען, צווישען וועלכע די צוקריגטע אידישע פארטייען וועלען ממש צוריבען ווערען. אזוי טענה'ט מען פון פיעל זייטען, אזוי פרעגען די פשוט'ע אידען פון א גאנץ יאהר, די תמימים, וואס מיינען עהרליך און ערנסט מיט דער אידישער אחדות. וואס האלטען תמיד פון דער מימרא: אלה ואלה דברי אלקים היים! און די דאזיגע תמימים ווערען בייזוויליג אויפגענוצט פון אלערליי סרעטענדענטען אויף מאנדאטען, וואס פרעדיגען אחדות און מיינען פאליטישע קאריערע.

מיר מוזען אבער די דאזיגע תמימים אויפקלערען, מיר מוזען זיי מסביר זיין וועגען וואס געהט עס אונז. זאלען זיי וויסען און פערשטעהן, זאלען זייערע אויגען זיך עפנען, זאלען זיי איינזעהען אין וועלכען תהום פון שפלות, פון בעטעריגעריי, פון הכנעה און צידוק הדין זיי ווערען אריינגעשלעפט.

מיר שטרעבען אלע צו די זעלבע ציעלען. אודאי ווי דען? קאן מען דען זיך פארשטעלען, אז וועלכע ס איז אידישער עסקן, וועלכער ס'איז אידישער פאליטיקער זאל זאגען בקול דם, אז ער וויל נישט, אז די אידען זאלען זיין גלייכבערעכטיגט און גלייכגעשטעלט מיט אלע בירגער אין לאנד, אז די וועגען צו ארבייט און פרנסה זאלען פאר זיי זיין אפען פונקט אזוי, ווי פאר אלע אנדערע בירגער? צי קאן מען אפילו אויף א רגע א טראכט געבען, אז א מענש, וואס פרעטענדירט אויפ'ן צוטרוי פון אידישע וועהלער זאל צוגעבען, אז אידען זענען נישט ווערט צו געווינען גלייכע רעכט אויף אלע געביטען פונ'ם מענשליכען לעבען? דאס קאן קיינמאל נישט געשעהן, דאס וועט קיינמאל נישט פארקומען, אבער אין דעם פרט איז נישט דאס ציעל צו וועלכען מען שטרעבט דער עיקר, גאר דוקא דער וועג אדער די וועגען. וואס פיהרען צום ציעל, דוקא די מיטלען. מיט וועלכע מען וויל דאס ציעל דערגרייכען.

לאמיר אקארשט א טראכט געבען. מיר פאדערען גלייכבערעכטיגונג און גלייכשטעלונג אויף אלע געביעטען פונ'ם מענשליכען לעבען, און די רעגירונג ענטפערט אונז: איהר זענט טאקע גערעכט, עס קומט אייך, אבער איהר מוזט צו ווארטען, אייער צייט איז נאך נישט געקומען, די מאסען, מיט וועלכע מען מוז זיך רעכנען פערשטעהען נאך נישט, אז אייער פאדערונג איז א גערעכטע, איהר מוזט האבען געדולד, ווייל עס זענען דא פיעל וויכטיגערע פראבלעמען און פאדערונגען. וועלכע מוזען געלעזט און בעפרידיגט ווערען. ווען אלץ וועט שוין ערלעדיגט ווערען, ווען די מאסען וועלען די אידען ליעב בעקומען און וועלען צושטימען צו אייערע פאדערונגען, דאן וועט שלאגען אייער שעה, דאן וועט מען אויך אייערע נויטען נעהמען אין אכט. ווי אזוי וועלען מיר אויף אזעלכע טענות רעאגירען, ווי אזוי וועט קלינגען אונזער תשובה אויף די דאזיגע ווענדונגען צו אונז? דאס איז מאסגעבענד, דאס בעשטימט די וועגען פון אונזער פאליטיק, דאס דעצידירט וועגען דעם, צי מיר מיינען ערנסט מיט אונזערע פאדערונגען, צי זיי זענען בלויז ווערטער, אהן כח, אהן בעדייטונג.

עס זענען דא צוויי תשובות אויף אזא בעציהונג: א תשובה פון הכנעה און פון צידוק הדין. מיט א קרעכץ אדער אהן א קרעכץ ענטפערט מען: גוט. וועלען מיר ווארטען. א ברירה האבען מיר און אפשר ווען די רעגירונג וועט איינזעהען ווי געדולדיג מיר ווארטען, ווי געהארכזאם מיר זענען, ווי מיר טהון לויט איהר ווילען, וועט איהר הארץ איבערפולט ווערען מיט חסד און רחמים צו אונז און זי וועט גיכער, ווי זי האט געמיינט, ערפילען אונזערע פאדערונגען, ניין אונזערע בקשות! און מען זיצט און מען ווארט מען קוקט אויס די אויגען און מען ווארט, און ווארטענדיג אזוי וויל מען זיך וואס ווייטער אלץ מעהר איינקויפען, געפינען חסד אין די אויגען פון דער רעגירונג, בעווייזען, אז מען איז ממש דץ כארי למלא רצון חמושי. דערווייל אבער ענדערט זיך נישט די לאגע, די גערעכטע פאדערונגען ווערען נישט בעפרידיגט, מען פערשווייגט זיי פשוט. דארום דערמאהנען וועגען זיי הייסט דאך דרעהען א קאפ, וואס איז פערנומען מיט וויכטיגערע ענינים, הייסט דאך אבשוואכען דעם צוטרוי, דערוועקען דעם חשד, אז מען האט מורא, טאמער וועט די רעגירונג גאר פערגעסען וועגען די נויטען, אזא חשד וואלט דאך געווען פשוט א בעליידיגונג, וואס וואלט אויפגערייצט, געוועקט אונווילען, כעס. דער גאנצער חן וחסד וואלט פערלוירען געגאנגען.

ווערט די לאגע נישט געענדערט, ווערט זי אלץ ערגער און ערגער. דערווייל ווערט מען צוגעוואוינט צו דעם אונרעכט, וואס געשעהט די אידען; דערווייל ווערען פערפעסטיגט, ווערען איינגעווארצעלט די אלע בעדינגונגען וואס בע'עוולה'ען די אידען. פערשטעלען פאר זיי די וועגען צו ארבייט און צו פרנסה; דערווייל ווערען די אלערליי פאסטענס ארום די מקורות פון ארבייט און פון פרנסה פערנומען, בעזעצט דורך אנדערע, וועלכע מען קאן נישט אוועקשטופען, און קומט דאס אלץ פאר אהן א פראטעסט, געהט עס צו און מיר שווייגען און ווארטען געדולדיג ביז מען וועט זיך דערמאנען וועגען אונז. ענטשטעהט און וואקסט ביי רעגירענדע א פעסטע מיינונג, אז מיר אידען זענען צופרידען מיט אונזער גורל, אז מיר זענען מצדיק דעם דין, אז ס'איז אונז וואויל, אז מיר נויטיגען זיך נישט אין קיין שום זאך. דאס געוויסען ווערט פולשטענדיג רוהיג און מען הערט אויף צו טראכטען וועגען די אידען און זייערע נויטען.

דאס איז איין תשובה — די תשובה, וועלכע עס גיבען די בעלי-„אחדות“ די אגודה מענשען און זייערע פערבינדעטע. צי קאן מען, ווען מען אנאליזירט די דאזיגע תשובה בעהויפטען, אז זיי ווילען באמת דערגרייכען די גלייכבערעכטיגונג און די גלייכשטעלונג, אז זיי ווילען באמת בעמיהען זיך אנשטרענגען זייערע כחות. ריזיקירען א קאמף, ברענגען קרבנות, אום צו דערגרייכען די דאזיגע ציעלען. צי איז נישט קלאר, אז זיי פערלאזען זיך איינגאנצען אויף חסד און. אז פאר זיי איז דאס וויכטיגסטע—נישט פערלירען ביי זיי דעם חן, וועלכען זיי האבען געוואונען, פערשווייגענדיג די נויטען און די עולות. ערקלערענדיג די גרייטקייט צו ווארטען געדולדיג וויפיעל מען וועט נור דארפען ביז דאס הארץ און דער מח וועט פריי ווערען צו בעטראכטען אידישע נויטען, עוולות און פאדערונגען.

און די צווייטע תשובה, אונזער תשובה, צי דארף מען וועגען איהר מאריך זיין? דאס איז די תשובה פון אונאויפהערליכען פאדערן רעכט און גערעכטיגקייט, פון אונערמידליכען קאמף פאר דער בעפרידיגונג פון אונזערע נויטען, פון נישט לאזען, אז דאס אונרעכט, אז די עוולות זאלען זיך איינווארצלען פון שטענדיגען קלאגען און פראטעסטען מאהנען און תובע זיין. קיין צידוק הדין, קיין הסכם צו דער לאגע. אין וועלכער מיר געפינען זיך. נור נישט ארויסווייזען קיין הכנעה, קיין שפלות. דערמיט רייצט מען אויף? דערמיט ברענגט מען אריין אין כעס? מען וועט זיך אין אונז נוקם זיין? איז צוליעב דעם זאל מען בעשטעטיגען אלץ, וואס ווערט געטוהן אונז געגענאיבער. איז צוליעב דעם זאל מען טאקע מסכים זיין, אז עס געשיהט אונז רעכט, ווען מען פערגעסט וועגען אונז, ווען מען הייסט אונז ווארטען אין נויט און פיין עד ימות המשיח? איז צוליעב דעם דארף מען אבזאגען זיך פון אייגענעם ווילען און טהון אלץ, וואס מען הייסט?

ניין, אזוי קענען נישט טוהן מענשען. וואס האבען די מינדעסטע אכטונג צו זיך זעלבסט, וואס פיהלען און טראכטען, ווי לעבעדיגע מענשען, וואס זענען נישט איינגעזונקען געווארען אין די מיט שערי שפלות און הכנעה, אייגענוציגקייט און קאריעריזם. אזוי קענען נישט טוהן מענשען, וואס זענען שטאלץ אויף זייער אידענטום, אויף זייער מענשענטום. אזוי קאנען נישט טוהן מענשען, וואס אריענטירען זיך אין זייער לאגע און פערשטעהען, אז די וועלט איז אזוי בעשאפען, אז דער, וואס האט נישט

קיין כח צו קעמפען פאר די בעפרידיגונג פון זייערע נויטען, דער פערלירט אלץ אין לעבען.

צי קאן מען נאך דעם אלעמען נאך שטעלען א פראגע, פארוואס איז נישט געשטאפען געשאפען געווארען קיין בלאק צווישען די, וואס גיבען א תשובה פון קאמף און די, וואס גיבען א תשובה פון הכנעה. צווישען די וואס שרעקען אהן אלע כחות, געהען אויף אלע קרבנות, כדי צו דערגרייכען דאס ציעל-רעכט און גערעכטיגקייט פאר אידען — און צווישען די, וואס רעדען בלויז וועגען דעם דאזיגען ציעל און דערווייטערן זיך פון איהם, מורא האבענדיג צו פערלירען דעם חן און חסד ביים פריץ, זייענדיג מצדיק הדין אויף זיך.

ב. יאושזאהן

צום לעזער.

(ספעציעל צום „ראדאמער-קעלצער לעבען")

דער לעזער וואונדערט זיך אוראי, הלמאי מיר האבען אנגענומען א פול מויל מיט וואסער. דעם לעזער איז אוראי קשה אויף אט דער אונפערשטענדליכער שטילקייט, ווען א וואך פאר די וואהלען איז מען יוצא יעדען טאג מיט עטליכע טרוקענע לאקאנישע נאטיצען און „אמאל אין א נאווינע" מיט א לעבליכען, שלעפעריגען וואהל-ארטיקעל, וואס זאגט נישט און דערזאגט נישט און „העיקר חסר מן הספר".

וואס זאל דאס בעדייטען? — פרעגט איהר אודאי — מיט וואס זאל זיך דאס ערקלערען?

אזוי ווי דאס איז טאקע א זעהר הארבע קשיא, האלטען מיר פאר אונזער חוב עס צו פערענטפערן און אויסצוזאגען פאר איהם דעם גאנצען סוד, וואס מיר האבען ביז איצט געהאלטען אין זיך.

אלזא, זיי וויסען, ליבער לעזער, אז מיר זענען חוזרים בתשובה געווארען, און היות, ווי די גמרא זאגט, אז „רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה", איז דערפון אנב. ממילא נעדרינגען, אז מיר זענען גאכנישט קיין גאנצע הונדערט-פראצענטיגע רשעים...

אלזא, מיר זענען פשוט, געלויבט השי"ת, צום שכל געקומען און די אויגען געעפענט און נאך לאנגע וואקלענישען האבען מיר סוף כל סוף דערזעהן דאס אמת'ע ליכט און דעם אמת'ן דרך-האמת.

מיר האבען זיך, פערשטעהט איהר מיך, ערנסט פערטראכט און אריינגעטיפט זיך אין דעם ענין. מיר האבען איינפאך גענומען און אוועקגעשטעלט זה לעומת זה אט די צוויי לאגערען די צוויי בלאקען. די צוויי וואהל-ליסטעס. דעם ציוניסטישען און דעם אגודה'שען, און נאכדעם ווי מיר האבען זיי גענוי אפגעשאצט און אפגעמאסטען און פערגליכען די מעלות און חסרונות פון זיי ביידען, האבען מיר זיך געשטעלט די פראגע:

— לאמיר זיין אביעקטיוו — האבען מיר געזאגט צו זיך — און לאמיר אורטיילען: ווער פון זיי פערדינט מעהר צוטרוי ביי דער יודישער בעפעלקערונג? פאר וועמען פון זיי דארפען מיר שטימען אין טאג פון די וואהלען? וועמען פון זיי דארפען מיר גיכער אריינפיהרען אין סיים אריין?

און נאך אנ'ערנסטען ישוב הדעת האבען מיר דאן מיט א ריינעם געוויסען געענטפערט:

— בלתי ספק... די אגודה!

כדי צו זיין נאך זיכערער ביי זיך, האבען מיר דאן גענומען און אויפגעשריבען אויף א צעטעל די נעמען פון די קאנדידאטען, וועלכע פיגורירען אויף דער צווייטער ליסטע, און האלטענדיג זיי ביידע פאר די אויגען, האבען מיר זיי פערגליכען און געפרעגט:

— לאמיר זיין אביעקטיוו ווער פון זיי איז מעהר מסוגל צו פערטיידיגען די יודישע אינטערעסען, ממש ביז צו מסירת נפש? ווער פון זיי האט א בעסערען נאמען אין גאס? ווער פון זיי איז ריינער און עהרליכער און זויבערער? ווער פון זיי פערקויפט נישט זיינע אינטערעסען פאר א טעפעל לינזען? ווער פון זיי איז אין זיינע מעשים נישט אויסען, חלילה, קיין שום טובת הנאה פאר זיך. קיין שום פערזענליכע, קאריערעסטישע נוצען? ווער פון זיי פערהוילט נישט דעם אמת וועגען דער יודישער לאגע? ווער פון זיי פערשאכערט נישט דעם כלל צוליב'ן פרט?

און אהן שום חלוקי-דעות איז אויסגעפאלען די תשובה:

— די אגודה!

ליתר תוקף זענען מיר ארויס און אנגעכאפט דעם ערשטען, בעסטען יודישען דורכגעהער און איהם א פרעג געטוהן:

— ר' יוד, וועמען וואלט איהר וועלען האבען אלס פארשטעהער אין סיים: גרינבוים'ן, צי, למשל, סטראצקין?

און דער יוד האט גלייך געענטפערט:

— סטראצקין!...

אט אזוי האבען מיר לשם שטודיום קאנטראלירט אט די ביידע „געגענשטאנדען". געררעהט זיי אויף אלע זייטען און יעדעס מאל איז דער ענטפער אויסגעפאלען לטובת דער ליסטע פון דער „אגודה".

פאר איהר האבען געררעדט אלע ארגומענטען פון קאפ און אלע געפיהלען פון הארץ, אלע שאנסען און אלע סימפאטיעס.

דאס, זענען מיר זיך מודה ומתורה, וואס מיר האבען נישט פערשטאנען בעת די פאריגע סיים-וואהלען, אין יאהר 1928 האבן מיר ענדליך דאס מאל זוכה געווען צו פערשטעהן, מחמת צוויפנעהמענדיג אין איין סך-הכל די אלע הערליכע מעשים פון דער „אגודה" במשך פון די לעצטע דריטהאלבען יאהר און דערצו נאך, צוקוקענדיג זיך צו דעם מוסטערהאפטען אופן און די אמת יודישע שטרענג ארטאדאקסישע מעטאדען, מיט וועלכע די איציגע וואהלען ווערען דורך איהר נעפיהרט, קאן שוין אפילו א בלינדער זעהענדיג ווערען און אנטאפען דעם אמת מיט די הענד...

עפ"י יושר, אלזא, וואלט אייגענטליך אונזער פליכט געווען אנצוגורטען די לענדען און אין פלאם-פייערדיגע ארטיקלען אנווייזען דעם עולם און איהם איפקלערען. פארוואס יעדער יוד איז אונבעדינגט מחויב צו שטימען נאר פאר דער אגודה'שער ליסטע, מחמת אויף דער אגודה'שער צייטונג אליין קאן מען זיך אין דער הינזיכט נישט פערלאזען.

אט ווערען, למשל, אין די מאמרים פון דער אגודה-צייטונג און אין איהרע וואהל-פראקלאמאציעס זעהר אפט דורכגעווארפען און איבעדגע'חזר'ט די פראזען, אז די ציוניסטישע דעפוטאטען האבען געבראוגט און ברענגען שאדען די יודישע אינטערעסען, דאגעגען די דעפוטאטען און די מנהיגים פון דער „אגודה" טראגען מיט זיך ישועות ונחמות פאר יודען. אבער צוליב בעשיידענהייט ווערט דאס אלץ געזאגט בדרך כלל, אהן גענויער אויפקלערונג, אהן קאנקרעטע ביישפילען, דאס טויג אבער נישט. לטובת הענין, בכדי די אגיטאציע זאל נושא פירות זיין, האלטען מיר געדארפט זעגען דעם רעדען באריכות, ערצעהלען א ביסעלע געשיכטע, אויפמישען פאקטען, אנווייזען אויף פערשידענע מאמענטען אין די פריהערדיגע סיימען און אויף דער טעטיגקייט פון פערשידענע אגודה'שע דעפוטאטען און סתם מנהיגים, ווי אזוי זיי האבען מוטיג און דרייסט די יודישע אינטערעסען פערטיידיגט, ווי אזוי זיי האבען זיך איינגעשטעלט און מוסר-נפש געווען פאר יודען'ס וועגען, ווי אזוי זיי האבען א דאנק זייער טאקטיק אויסגעפועל'ט פערשידענע הנחות און פערלייכטערונגען פאר'ן כלל, כדי דער יודישער וועהלער זאל טאקע וויסען, אז ער מאכט נישט חלילה קיין שלעכט געשעפט און. אז ער האט זיך ב"ה אויף וועמען צו פערלאזען.

אדער, אט שרייבט אנומעלט, למשל, אין דער אגודה'שער צייטונג, דער געעהרטער רייסער רב, הרב לעווין, אנ'ארטיקעל אונטערן נאמען: „לאמיר קעמפען עהרליך!" זאל דער איצטיגער וואהל-קאמף, בעט ער, צווישען די יודישע פארטייען און ליסטעס געפיהרט ווערען מיט עהרליכע, כשר'ע מיטלען. „זאל יעדער, וואס וויל ערווערבען דאס פערטרויען פון פאלק, קומען רוהיג צום וועהלער און דערצעהלען זיינע אייגענע מעלות, נישט בלויז יענעמס חסרונות, זאל יעדער ענטוויקלען זיין פראגראם און נישט זיך בעשרענקען מיט אנפאלען אויף יענעם", און אזוי ווייטער אינ'ם דאזיגען ווארימען נוסח, וואס קאן א סענטימענטאלען מענשען ממש ביז טרערען ריהרען. דאס איז זעהר שעהן, אבער צו-וועניג, צו-בעשיידען. לטובת-הענין וואלטען מיר ארום דעם דאזיגען קורצען „פנים" געדארפט מאכען א ברייטען, בייכיגען פירוש און ארומרעדען באריכות, וואס דער טעם איז פון „לאמיר קעמפען עהרליך", דערביי טאקי דערצעהלען דעם לעזער, ווי אזוי דעם הרב לעווינ'ס פארטיי האלט זיך שטרענג אינ'ם דאזיגען עטישען געבאט, ובכדי דער לעזער זאל אונז נישט גלויבען אויפ'ן ווארט. אילוסטרירען איהם טאקי מניה וביה מיט א רייה קאנקרעטע פאקטען און מעשיות, איין מעשה שענער פון דער צווייטער, פון וועלכע יעדעס יודישע הארץ וואלט אנגעפיהלט געווארען מיט שטאלץ און, געהענדיג צו דער וואהל-אורנע, וואלט ער זיך מעהר קיין רגע נישט געוואקעלט.

אדער צום ביישפיל. אין דער פיל

געשעצטער אגודה-צייטונג ווערען זעהר אפט דערמאהנט די נעמען פון די קאנדידאטען אויף דער אגודה'שער ליסטע, אבער צוליעב בעשיידענקייט ווערט אדער צו די טרוקענע נעמען גארניסט צוגעגעבען, אדער עס ווערט קוים דערמאנט א מקצת שבחם. דאס איז אבער וועניג. נישט שטענדיג מעג מען זיין בעשיידען, איבערהויפט נאר מען דאס נישט זיין בעת וואהלען. לטובת הענין וואלטען מיר, אלזא, געדארפט דערצעהלען באריכות די תולדות וועגען יעדען איינעם פון זיי, איטליכעס טעטיגקייט אויפ'ן געזעלשאפטליכען געביט. וויפיל יעדער פון זיי האט שוין ביז היינט אויפגעטוהן פאר יודען און וואס ער גרייט זיך אי"ה ווייטער צו טוהן, זאלען יודען, אדרבה זעהען, פאר וועמען זיי געהען שטימען און זאלען זיי זיין זיכער, אז זיי וועלען חלילה קיין חרטה נישט האבען.

אט פיגורירט למשל, אויפ'ן ערשטען ארט אין דער ליסטע דער זעהר געאכטעטער הרב לעווין, וועלכער דארף גפוועהלט ווערען אלס יודישער דעפוטאט פון דער קרוין-שטאדט ווארשא און טאקי אויך פון דער ארבייטס-רעזידענץ לאדז. הרב לעווין איז א גאנץ וואוילער יוד, א למדן, א מחבר פון א דרוש-ספר „הדרוש והעיון", וואס מיר ציטירען טאקי אפט אין „אונזער אלטען אוצר". אבער פאר'ן וועהלער איז דאס נישט גענוגענד. לטובת הענין וואלטען מיר געדארפט געבען אויפקלערען דעם יודען פון גאס, דעם סוחר, דעם האנדווערקער און דעם קליינהענדלער, פארוואס אלס דעם ערשטען, געוויכערטען דעפוטאט מוז ער אונבעדינגט האבען א רב, פארוואס די אינטערעסען פונ'ם סוחר און פונ'ם האנדווערקער און פונ'ם קליינהענדלער קענען אמבעסטען פערטיידיגט ווערען נאר דורך א מחבר פון א גוטען דרוש ספר, אז מען וועט איהם דאס אויפקלערען, וועט אזא יוד, זענען מיר זיכער, גאר מיט א אנדערען אפעטיט לויפען צו דער וואהל-אורנע.

אט אזוי טאקי האבען מיר בדעה געהאט צו טוהן און נישט וועניגער שולד איז עס, וואס אנשטאט דעם אלעם מוזען מיר נאר יוצא זיין מיט טרוקענע נאטיצען און מיט שלעפעריגע, לעבליכע, נישט דערזאגטע ארטיקלען.

די „אגודה" ווייסט, אז מיר וואלטען מיט'ן גאנצען הארצען געוואלט איהר בייהילפיג זיין, נאר עס איז נישט אונזער שולד.

פרעגט איהר — זי ווייסט, זי ווייסט עס געטרי...

אפשר אמאל, ביי א געלעגענהייט, וועלען מיר זיך קענען מתנצל זיין פאר'ן לעזער און איהם דערצעהלען פאדראבנע, פארוואס מיר זענען פלוצים אזוי פויל געווארען. פארלויפיג אבער מוזען מיר זיך אבער האלטען א ביסעל אן א זייט און לאזען פריי דעם פלאץ פאר די גרויסע שרייבער פון דער „אגודה". זיי ב"ה זענען מענשען מיט מוטה. זיי האבען ב"ה טאלאנט אין די הענד און קענען זיך פערגינען צו שרייבען, וואס זיי ווילען —מיר, לײדער, קענען זיך דאס מאל נישט גלייכען צו זיי און דער הינזיכט. מיר האבען נישט אזוי פיל טאלאנט.

מיר, מיט אונזערע קנאפע פעהיגקייטען, מוזען דעריבער יוצא זיין מיט אנ'ארים מאלצייט, מיט שהי-פהי, מיט לעבליכע מאמרים, מיט'ן שרייבען על דרך פרדס, מיט „ודו"ק", „והבן" „וק"ל", „והמשכיל יבין", מיט ראשי תיבות און נוטריקון, מיט'ן לשון פון יע"ל און יקוה"ז, אויפ'ן אלטען אמאליגען שטייגער, ווען מען האט אפילו די מכות נישט ארויסגעשריבען בפירוש און יוצא געווען מיט סימנים מיט דצ"ך עד"ש באח"ב.

איבריגענס, פאר'ן יודישען לעזער און פאר'ן יודישען וועהלער זענען סימנים אויך גענוג. ודי לחכימא ברמיזא.

א זיכערער יודישער האנדווערקער-סענאטאר.

אין נאוואגרודקער וואהל-קרייז זענען בעשטעטיגט געווארען צום סענאט בלויז 2 ליסטעס: № 1 און № 17. אויף דער ליסטע № 17 אין נאוואגרודקער וואהל-קרייז קאנדידירען אויף די ערשטע ערטער: צום סיים ה' אדאלף טרוסקער, פרעזעס פון צענטראלען סוחרים-פעראיין אין פוילען און צום סענאט — ה' קרוק פון ווילנא, וו. פארזיצער פון צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד אין פוילען.

דיביידע מאנדאטען זענען יעצט פון די זיכערסטע יודישע מאנדאטען.

אויפרוף!

יודען פון ראדאמער וואהל-קרייז

עס דערנעהנטערט זיך דער טאג, וואס איהר יודישע וועהלער וועט זיך ברויכען דעצידירען און אפגעבען אייער שטימע פאר דעם וואס איהר ווילט ער זאל זיין אייער פארשטעהער!

ראדאמער יודען!

אויף דער יודישער גאס קאנקורירען צווישען זיך צוויי יודישע ליסטעס און עס איז דעריבער א חוב אויף יעדען יוד, יודישע פרוי, זיך גוט צו אריענטירען אין די ליסטעס און ענדליך בעשליסען פאר וועמען ער וועט זיין שטים געבען.

ראדאמער יודען!

געדענקט, אז אויף די ליסטע נומער 17 פיגורירען אונזערע נאציאנאלע פיהרער, אונזערע קעמפער פאר א יודיש ארץ ישראל. אונזערע קעמפער פאר ברויט און ארבייט פאר די יודישע ארימע מאסען, אונזערע קעמפער פאר יודישע בעאמטע, אונזערע קעמפער פאר פערקלענערען די שטייערן, אונזערע קעמפער פאר אבשאפען דעם זונטאג-רוה, אונזערע קעמפער פאר א בעסערען יודישען מארגען.

ראדאמער יודישער האנדווערקער!

געדענק ווער דיין געפעהרליכסטער שונא איז, געדענק ווער עס רופט דיך „גראבער יונג". געדענק ווער עס פערראט דיך אויף טריט און שריט, אויב נישט די „אגודה" לייט. און אלע ווי איינער שטימען אויף די ליסטע וואו עס קאנדידירען דיינע ליבע פארשטעהער אויף נר. 17.

ראדאמער סוחרים!

געדענקט גוט, ווער עס קעמפט פאר פערקלענערען די שטייערען, פאר אבשאפען דעם זונטאג-רוה, נאר אונזערע ליבע נאציאנאלע פיהרער פיהרען א קאמף פאר אייער עקזיסטענץ. אלע ווי איינער שטימט פאר די ליסטע 17!

יודישע פרוי!

געדענק גוט ווער עס איז געגען דיינע רעכט, ווער עס וויל דיך נישט אנערקענען. אויב נישט די שווארצע קליקע פון 18 אין אלע ווי איינער שטימען פאר די ליסטע נר. 17

ראדאמער יודען!

שטאלץ, מוטיג, זאלט איהר זונטאג ד. 16 נאוועמבער געהן צו די וואהלען און אליין וועהלען און בעוועגען אנדערע צו וועהלען נאר אויף די איינציגע יודישע נאציאנאלע ליסטע נר. 17

זאל לעבען דאס יודישע ארץ-ישראל!

זאלען לעבען די יוד. נאציאנאלע פירער!

זאל לעבען דאס יודישע פאלק! זאל לעבען די ליסטע נר. 17!

בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאלק אין פוילען

קרייז-וואהל קאמיטעט אין ראדאם

Mania Breslauer Radom   Izaak Zelichowski Dęblin

Zaręczeni

w Listopadzie 1930 r.

Z intencji zaręczyn kuzynki naszej

p. Mani Breslaurówny z p. Izaakiem Zelichowskim

życzymy szczęśliwej przyszłości

Sznajderowie.

zamiast kwiaty ofiarują zł. 5 na dom sierot w Radomiu.

מזל טוב לבבי למר אברהם ברסלר יו״ר מועצת הבנק הציוני ברדום
לרגלי ארוסי בתו
מרים את ב״ל זעליכובסקי מדמבלין
מאחלים מועצת הבנק הצ״ני ושלטונו.

Z okazji zaręczyn

p. Mani Breslaurówny z p. Izakiem Zelichowskim

najserdeczniejsze życzenia zasyłają

Mandlowie.

אונזערע פריינד און חברים אברהם ברעסלער און פרוי
צו די תנאים פון זייער ליבע טאָכטער מאַניע
מיט ה׳ יצחק זעליחאָװסקי פון דעמבלין
װינשען מיר א הערצליכען מזל טוב
ביילטשע און מרדכי לייב פישמאַן ראדאָם

לחברנו מו״ה ר׳ אברהם ברסלר ורעיתו אנו מאחלים מזל-טוב
לבבי ורוב נחת מבתו מרת מרים
שנתארסה להבח״ר החתן מו״ה יצחק זליחובסקי מדמבלין
בשם המתפללים בבה״ת הציוני ברדום
הגבאי מ. בנקיר.

למר משה יעקב פרידמן חבר מועצת הבנק הציוני דכאן
לרגלי נשואי בתו העלמה ליבא פרידמן
את מר ישעי׳ מלכיאָר
מזל טוב ורוב נחת מאחלים.
מועצת הבנק הציוני ושלטונו ברדום.

צו דער חתונה פון אונזער פריינד
ישעי׳ מעלכיאָר מיט פר״ל ליבע פרידמאַן
װינשען מיר זיי א גליקליך צוזאמענלעבען און די עלטערן גרויס נחת.
ראדאָם.   ביילטשע און מרדכי לייב פישמאַן.

לחברנו מו״ה ר׳ משה יעקב פרידמאן ורעיתו
אנו מאחלים מזל-טוב לבבי ורוב נחת מבתו מרת ליבא
ובעלה מו״ה ישעי׳ נ״י מלכיאר
שנשאו למזל-טוב ובש״מוצ ביום ד׳ פ׳ חיי׳ שרה.
בשם המתפללים בב״הת הציוני ברדום
הגבאי מ. בנקיר.

מזל טוב און הארציגע ברכות
צו דער חתונה פון אונזער פריינד
ישעי׳ מעלכיאָר מיט פרל׳ ליבע פרידמאַן
װינשען: מלכה, שמואל אלי׳ מרגליות.

גדא טבא לחברנו אלימלך פישמן
לרגלי נשואיו את העלמה חיה מלץ
תהי׳ דרכם בחיים צלחה.
מרדכי לייב פישמאן ורעיתו.

לרגלי נשואי חברנו הדירקטור אלימלך פישמן
את ב״ל העלמה חיה מלץ
חיי אשר ועתיד מזהיר מאחלים.

מועצת הבנק הציוני ושלטונו

Rada i Zarząd Kasy Spółdzielczo-Kredytowej
w Radomiu, Żeromskiego L. 25.

מזל-טוב ואחולי-לבב לחברנו הדירקטור
אלימלך פישמן
לנשואיו את העלמה חיה מלץ.

PERSONEL
Kasy Spółdzielczo-Kredytowej
— w Radomiu. —

לחברנו אלימלך פישמן
לרגלי נשואיו את העלמה חיה מלץ
אחולי ידידים נאמנים בזה מובעים.

דינה ומאיר גרנק.

אנו משתתפים בצערו ובאבלו הכבד של חברנו הנכבד יושב-ראש ועדתנו
מר יהודה סויפמן
למות עליו בנו העלם הנחמד
ראובן ז״ל
שנקטף בדמי ימיו בן כ״ב שנים.
בעבודתו המסורה לשוב גאולת אדמתנו׳ ובנין הארץ
יאמצהו ה׳ וישלח לו תנחומים.

ועדת והנשיאות
של „הקרן הקימת לישראל" ברדום.

חוג הנשים

שע״י ועדת „הקרן הקימת לישראל" ברדום
מביע את השתתפותו בצערו של יושב-ראש ועדת „הקרן הקימת"
מר יהודה קויפמן
במות בנו
ראובן
בעבודתו לטובת גאולת הארץ ינוחם.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט װערט בעקאַנט געמאַכט אַלע סוחרים פון ראדאָם און פראָװינץ,
אַז צום יעצטיגען סעזאָהן האָב איך צוגעגרייט אַ גרויסען אויסװאַהל

שאַמאַט-איװוענס
(פערצינקטע)

צו זעהר בילליגע פרייזען

װעלכע זענען שעהן און עסטעטיש אויסגעפערטיגט, זיי זענען שפּאַרזאַם
און פּראַקטיש דערמיט, װאָס ביי אַ קליינע דאָזע ברען-מאַטעריאַל גיבען
זיי װאַרימקייט אויף אַ לענגערע צייט.

צו בעקומען אין דער פאַבריק פון **בנימין האכמאַן** ראדאָם לובלינער 9.

Kino-Teatr Nowe-Czary

Dziś i dni następnych!

Gdzie wschód jest wschodem

w roli głównej: **Lon Chaney**

יודישע וועהלער!

איז דער יעצטיגער ערנסטער שעה בעדארפט איהר זיך אבגע־בען א דין וחשבון, אז אייער טהאט זאל זיין א געלונגענער.

איהר האט שוין יעצט די פעסטע איבערציייגונג, אז צו אונזער אלעמענס בעדויערען ווען אין אונזער וואהל־קרייז קיין יודישער מאנדאט נישט ארורכגעפיהרט ווערען.

צי זאלט איהר אייער שטים־צעטעל געבען אויף אוננוצליכע, מכלומר'שטע פארטיי־„פלעביסציטען", וואס וועלן אייך זיכער ניט נאר קיין שום נוצען נישט ברענגען, נאר וועלען אייך מאכען לעכערליך, אדער מיט אייער שטים־צעטעל קאנט איהר פערפעסטיגען אייערע לעבענס־פאזיציעס, און איהר זאלט נאכהער מיט שטאלץ און ווירדע קאנען פאדערען ביי די מאסגעבענדע רעגירונגס־ספערען, אז אייערע בלוטיגסטע אינטערעסען און אייער עגזיסטענץ זאל נישט זיין קיין וועקעלדיגער.

ראדאמער אידען!

אייערע שטימען טארען נישט געהן לאיבוד און אויסגענוצט ווערען צו פערשידענע דעמאנסטראציעס און פארטיי־אמביציעס.

אונזערע שטימען דארפען געהן אויף די ליסטע, וואס שטארקט די היינטיגע רעגירונג, וועמענס אויפגאבע עס איז אויפצושטעלען דאס לאנד אויף געזונדטע יסודות פאר'ן וואהלשטאנד פון אלע בירגער אהן אונטערשיעד פון רעליגיע און נאציאנאליטעט.

דאס איז די ליסטע פון אונפארטייאישען בלאק נומער 1

פון גאנצען לאנד טראגט זיך א מעכטיגער און סטיכישער שרא פון טרייער איבערגעגעבענקייט און אנערקענונג פאר דער ליסטע נומער 1 אין וועמענס שפיץ ס'שטעהט די גיגאנטישע פערזענליכקייט פון יוזעף פילסודסקי, וועמענס נאמען עס וועט פערשריבען ווערען מיט גאלדענע אותיות אין דער היסטאריע פון פוילען אויף דור דורות.

מיר יודען פון ראדאמער, קאנסקער און אפאטשנער וואהל־קרייז מוזען נעמען אן אקטיווען אנטייל אין דעם זיעגרייכען ערפאלג פון דער ליסטע נומ. 1

דעריבער אלע ווי איינער דארפען מיר יודישע וועהלער אין טאג פון די וואהלען **שטימען פאר דער ליסטע**, וואו עס פיגורירען מענשען ליבעראלע, אונפארטייאישע און וועלכע זענען נאר אויסען דאס אלגעמיינע גוטס פון אלע שיכטען און קלאסען פון דער גאנצער בעפעלקערונג אין לאנד.

דער פעראייניגטער יודישער וואהל־קאמיטעט

פאר ראדאמער, קאנסקער און אפאטשנער וואהל־קרייז

ביי דער

יודישער קהלה

אין ראדאם.

1

23—09

1 שטימט נור פאר דער ליסטע 1

בעריכט פון דער בוסק-אַקציע

דורכגעפיהרט דורך דער הילפ'ס-געזעלשאַפט „עזרה" איז ראַדאָם

אין נאָוועמבער 1930

איינקונפט

געזאַמלט ספּעציעלע שפּענדונגען לטובת דער בוסק אַקציע, צוזאַמען מיט טיילווייזע צוזאַגונגען פאַר דער געניסען פון דער קוראַציע	6.329	25		
פון א צייכען-פערקויף אין 20.VIII ה. י. לטובת דעם צוועק	223	11	6.552	36
גערעקט פון אייגענע פאָנדען			1.698	52
			8,250	88

אויסגאַבע

פאַר וואוינונגען, עלעקטרישע בעלויכטונג און בעדינונג (26 שטובען)	914	50		
איבערפיהרען די קראנקע קיין בוסק און צוריק ווי אויך באַגאַזש	1.206	30		
קוראַציע: בעדער, סעזאָן-קאַרטען, דאָקטאָר אין מעדיקאַמענטען	2.533	50		
עסען: פולשטענדיגע אויסהאַלטונג	3.507	28		
אונדירעקטע הוצאות				
רייזע-שפּעזען ביים פאָהרען, דינגען דירות קליינע אויסגאַבען אין בוסק	89	30	8 250	88
			8.250	88

פון דער בוסק-אַקציע האָבען גענאָסען 60 פערזאָן; צוויי מיטפאָהרענדע און איין אויפזעהער. די קראנקע האָבען בעקומען א פולשטענדיגע קוראַציע ווי אויך אויסהאַלטונג פון ראַדאָם אויס ביז'ן צוריקקומען ווי צ. ב. דאָס איבערשיקען די קראנקע, באַגאַזש, וואוינונג, בעדינונג, בעלויכטונג, צופאָהרען אין באַד-אנשטאַלט, די שווער-קראנקע צופיהרען אויף האַנד-וועגעלעך, עפען א.ד.ג.

אויף דעם צוועק געזאַמעלט דורכ'ן פרעזעס ה' אדלער א'תמר און פערוו. מיטגליד ה' פרענקעל לייזער ביי די אונטען אויסגערעכענטע פערזאָנען לויט א"ב

ה"ה: אדלער א'תמר (פרעזעס), אשכנזי ח., אורבינדער ד.

ה"ה: בוכמאַן י., בירענבוים חיים, בראַווער ח., ברעסלער אברהם, בערקאָוויטש ל., בערנימאַן י. (לוב. 11), בלאַטמאַן ד. (דלוגא) בלאַטמאַן ד. (סקאַריש. 24).

ה"ה: גאָלדבערג אברהם ז"ל, גאָלדבערג אהרן, גאָלדבערג זעליג, גינצבורג ג., גליקשטיין ר., גרין יצחק, „גאָטליב א. און זיהן", „ברידער גוטמאַן און צוקער", גאָטפריד אברהם, גארפינקעל איתמר, גאָלדשטיין ירמי', „ברידער גאָלדפאַרב" (לוב. 2).

ה"ה: פירמע „דיאַמענט-ראָזענבערג", דיאַמענט י. (פל. יאַגעל. 5).

ה"ה: פירמע „האָראָוויטש-קאַרמאַן און פרידלאַנדער", האָפּענהיים מ., האָפּמאַן פישל, האמערשטיין משה, הימעלפארב ה. ל., הענדעל י. ש., הענדעל שלמה, האָראָוויטש מ. י., הערשענהאָרן ה., האָכבוים פ., „האכבערג-לאָפּטמאַן", הירשבערג משה.

ה"ה: ווייצהענדלער יצחק, ווערבער י. מ., ווערטהייזער ש., ווייספוס אברהם, וויינטרויב הענעך, וואָלמאַן דוד.

ה"ה: זיידענשניר ה., זיגמאַן ג., פרוי זיגמאַן (לוב. 5), זילבערבערג י. ר., זיידמאַן מיכל.

ה"ה: טייטעלבוים י. ד., פרוי טייטעלבוים חנה, טענענבוים י, (לוב. 30), טייכמאַן מענדעל, ה' כמיעלאָרזש שלמה.

ה"ה: פירמע „לעשטש-טייכמאַן", לעווין אהרן יוסף, „לעסלויער י. מ. און זיהן", לעווי ד"ר, לאַנדוי פאַביאַן, „לאַנדוי-נאַבריפּקי", לעדערהענדלער גרשון, ליכטענשטיין פ., ליטוואַק יחיאל.

ה"ה: מערין אהרן, מינצבערג שלמה, מייער אדח., מילשטיין נחמי, מרגליות יצחק, מענטליק א., מאַנדעלזיס לייב.

ה"ה: נירענבערג מ. י., נאָרדווינד מ.

ה"ה: „ספּולדזשעלניא-קרעדיטאָוואַ" (פל. דזיעטער מאַי 2), פּענאַטאָר י.

ה': פרזשעדנאָוועק נח. ה"ה: פערסטער מ., פוקס א., פישמאַן אברהם, פישמאַן מ. ל., פישמאַן י. (רינעק 7), פרענקעל ל., פרידמאַן אהרן (זשיטניא) פרידמאַן פ. (קילינסקי 9). פרידמאַן יוסל (לוב. 9). צוקער פ. (וואָהל 13), צוקער מ. (לוב. 4). צמח מאָטל, צימערמאַן הענעך, „צוקראָספּזשעדאַזש".

ה"ה: „קאָרמאַן אברהם און זיהן", קאָפּער דוד, דורך הרב קעסטענבערג יחיאל (פון א דין תורה), „ברידער קורץ", קירשענבוים יונה, קלאָהרפעלד מ., קאָרמאַן שמעריל, קאָרמאַן מ. (לוב. 7), קאַנער אלי'.

ה"ה: רובינשטיין משה ז"ל, ראָטענבערג אברהם, ראָטענבערג יעקל, ריכטמאַן מיכל, ריכטמאַן קלמן, „ברידער ריכטמאַן" (פל. יאַגעל. 1), ברידער ריכטמאַן (וואַרש. 9), ראָזענבערג ירמי, ראָזענבערג נח, ראָזענבערג יצחק מאיר, ראָטבלאַט אייזיק, רובינליכט לייב, ראַיאַל י. מ., ריישער ש., ראָזענצווייג ישעי' (סקאַריש. 41).

ה"ה: שענדעראַוויטש ד"ר, שטיינמאַן יהושיע, שאַפּיר יעקל.

די פערוואַלטונג דריקט אויס איהר טיעפסטען דאַנק די ה"ה דאָקטוירים, וועלכע האָבען אָהן שום מאַטעריעלען נוצען קוואַליפיצירט די קראנקע, וועלכע נויטיגען זיך אין קוראַציע, ווי אויך די אויבענדערמאָנטע שפּענדער'ס פאַר דער ערמעגליכונג פון אדורכפיהרען אזא וויכטיגע הילפ'ס-אַקציע.

בעמערקונג קוויטירונגען אויף די דערהאַלטענע נדבות אין געוואָרען אָבגעשיקט באַלד נאָכ'ן איינפליסען דאָס געלד אין סעקרעטאַריאַט.

הילפ'ס-געזעלשאַפט „עזרה"
אין ראַדאָם.

פרעזעס (—) איתמר אדלער

סעקרעטאַר (—) ד"ר שענדעראַוויטש.

— די — שענסטע **טאַפּעטען** צו זעהר ביליגע פרייזען קען מען נור בעקומען אין דער לאַנג-יעהריגער פירמע
ש. שטיינמאַן
ראַדאָם, לובלינער 21.

Kino dźwiękowe „ŚWIT“
Dziś i dn. następnych
BIAŁE CIENIE
— w rolach głównych: —
Raouel Torres oraz Monte Bleu.

פון פעראייניגטען יודישען וואהל - קאמיטעט
ביי דער יודישער קהלה אין ראדאם ליסטע 1.

(קאמוניקאט.)

פאריגען שבת איז הרב קעסטענבערג אין בעגלייטונג פון גמינע-פרעזעס ה' ל. פרידמאן און דאזארעס גארפינקעל, וויינאכט א. א. געפאהרען אויף א רעפעראט קיין ביאלאבזשעג. אלע פענסטער זענען געווען אילומינירט מיט ליכט. דער רעפעראט איז פארגעקומען אין בית מדרש און געעפענט געווארען דורכ'ן דארטיגען רב. הרב קעסטענבערג האט גערעדט בערך צוויי שעה, נישט קריטיקירענדיג קיין שום פארטיי, נאר ארויסגעהענדיג פונ'ם שטאנדפונקט, אז קיין אייגענער יודישער מאנדאט קאן נישט דורכגעפיהרט ווערען, און דעריבער דארפען אלע יודען אנגעבען די שטימען פאר דער אונפארטייאישע ליסטע, וואו עס שטעהט אין דער שפיץ מארשאל פילסודסקי. אין דעם זין ווערט אנגענומען א רעזאלוציע. די גרויסע פערזאמלונג האט ארויסגעשיקט בעגריסונגס-טעלעגראמעס צום מארשאלעק פילסודסקי.

• • •

זונטאג איז געקומען צו הרב קעסטענבערג א דעלעגאציע פון וויעזשבניקער אגודה און איהם מיטגעטיילט, אז דארט איז צוריקגעצויגען געווארען די ליסטע נומ. 18. דעריבער אין תסכם פון דארטיגען אונפארטייאישען בלאק ליידען זי איהם איין אויף א רעפעראט. הרב קעסטענבערג איז געפאהרען מיט א ספעציעלען אויטא קיין וויעזשבניק, וואו כמעט דאס גאנצע גאנצע שטעטעל מיט'ן סטאראסטא בראש האבען איהם בעגריסט ביים אריינקומען אין שטאט. אין דעם איבערפולטען בית מדרש, וואו ס'איז אויך אנוועזענד געווען דער ראטגעבער סטאראסטא און העברעע בעאמטע מיט'ן רב און אלע דאזארעס, האט הרב קעסטענבערג געהאלטען א לענגערען רעפעראט. ס'איז אנגענומען געווארען אן'איינשטימיגע רעזאלוציע צו שטימען פאר די ליסטע 1. ס'זענען אוועקגעשיקט געווארען בעגריסונג'ס-טעלעגראמעס צום מארשאלעק פילסודסקי און צום קעלצער וואיעוואדא.

• • •

היינטיגען מיטוואך איז הרב קעסטענבערג אויפגעטרעטען אין טעאטער ראזמאיטאשצי אין ראדאם מיט א רעפעראט. דער זאהל איז געווען איבערגעפאקט. אין פרעזידיום פערנעמען ערטער אנגעזעהענע בירגער פון שטאדט, אויך דער רעיענט ראגוסקי.

די פערזאמלונג עפענט אין פוילישען דער וויצע-פרעזעס פון דער ראדאמער קהלה-פערוואלטונג ה' בנימין האכמאן און ערטיילט דאס ווארט הרב קעסטענבערג, וועלכער שטעלט זיך אן אויף די היסטארישע מאמענטען פון דער יודישער איינוואנדערונג קיין פוילען. ער ענטוויקעלט אויספיהרליך דעם גאנצען יודישען פראבלעם אין פוילען און קומט צום אויספיהר, אז די היינטיגע רעגירונג פון מארשאלעק פילסודסקי איז די בעסטע פון אלע רעגירונגען ביז אהער. ס'ווערט אנגענומען איינשטימיגע רעזאלוציעס צו שטימען פאר נומ. 1 און מ'ווערט אוועקגעשיקט בעגריסונג'ס-טעלעגראמעס צום מלוכה-פרעזידענט און צום מארשאלעק פילסודסקי.

נאכ'ן דאנקען פון ה' האכמאן דעם רב קעסטענבערג פאר זיין אינטערעסאנטען רעפעראט, ווערט דער מאסען-מיטינג געשלאסען.

וואהל-מיטינגען פון ליסטע 18

פאריגען שבת און זונטאג זענען פארגעקומען אין האנדווערקער-קלוב וואהל-מיטינגען פון דער ליסטע 18. מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען די ה"ה קאליאר, מאגנישעווסקי, ראטבלאט, בערקאוויטש, ראזענבוים, אייזעלבוים און די אגודה-פארשטעהער די ה"ה האראוויץ און פרידמאן.

די האנדווערקער-פארשטעהער קריטיקירען שארף דעם ה' י. גרינבוים און דריקען אויס זייער פארביטערונג וואס ה' גרינבוים האט מיט זיין פאליטיק ציגעפיהרט, אז די גרויסע האנדווערקער-מאסען זאלען אפיעשטעפט ווערען אויף 50 יאהר צוריק. די האנדלונג פון ה' גרינבוים איצט ווארפען די האנדווערקער וועלכען קאנדידאט זיי זאלען ארויסשטעלען אין לויט זייער מיינונג א שרייענדער און אונצוהערטער אקט. עס ווערען אנגענומען פראטעסט-רעזאלוציעס געגען דער צר ד פאליטיק פון ה' גרינבוים, וואס פאראורזאכט, אז יודען זאלען כמעט נישט זיין פארטרעטען אין סיים, וייל ביי א פעראייניגונג פון אלע יודען וואלט געווען א גרעסערע יודישע רעפרעזענטאנץ אין פוילישען פארלאמענט. די פערזאמלונגען בעשליסען צו שטימען פאר די ליסטע נומ. 18.

בוי און וואהנונג'ס-ספולדזיעלניא
„KOOPDOM"

די פערוואלטונג פון דער ספולדזיעלניא מאכט בעקאנט, אז דעם 19-טען ה. ח. 6 אווענד וועט אין לאקאל אויף פילסודסקי גאס 14 (די פערוואלטונגס-ביורא פון די ראדאמער ציגעלניעס) פארקומען

דאס **קאמפלעטירטע** בעלנים פאר די בעזונדערע פראיעקטירטע הייזער, אנהויבענדיג פון 2 שטובען און העכער.

אויף דער פערזאמלונג פערבעט די ספולדזיעלניא אזוי איהרע מיטגלידער און צוגלייך רעפלעקטאנטען.

צוזאמען מיט די עלטערן טרויערן מיר צוליבן פריצייטיקן טויט פון אונזער נישט פארגעסענע

רעגינע פינקעלשטיין

וועלכע איז פון אונז אוועקגעריסן געווארן אין די בליענדע יארן
זאל די ערד איר גרינג זיין.

זכריה ראזנבלאט

האיאנז (פראנקרייך). **שיינדל** און **שאול רובין**.

פאהרט-געזונד קיין ארץ-ישראל

א גליקליכע רייזע און פאהרט-געזונד ווינשען מיר אונזער בעסטען גוטען פריינד **משה'לע בערענשטיין** מיט זיין פרוי צו זייער אבדייזען קיין ארץ ישראל.

דוד בער מאנדעפניק עט פאמיליע.

אלגעמיינע יערליכע פערזאמלונג
אין טוהרת-הבית אין, זשערעמסקי 18.

דעם 30 ד. ח. 1930 4 אין 1 טען טערמין, אדער 6 אזייגער דעם 2-טען טערמין קומט פאר אין טוהרים-פעראיין

א אלגעמיינע יערליכע פערזאמלונג

—— פאר די מיטגלידער ——

אויפ'ן טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וועהלען א פארזיצענדען פאר דער פערזאמלונג, 3) פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער לעצטע יעהרליכע פערזאמלונג, 4) בעריכט פון דער פערוואלטונג, 5) בעשטעטיגען דעם בודזשעט, 6) וועהלען מיטגלידער אין דער פערוואלטונג, 7) וועהלען מיטגלידער אין אויפזיכטס-ראט, 8) וועהלען מיטגלידער אין דעם שידס-געריכט, 9) וועהלען מיטגליד דער אין דער רעוויזיאנס קאמיסיע, 10) לאקאל-פראגע, 11) פרייע אנטראגען.